Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Kandido Aizpeolea Muñoa

Zerain, Gipuzkoa (1920)

Aurkibidea

Biografia

Zeraingo Barbarimuño baserrian jaioa 1920an. Aita bertakoa eta ama Basozabalgoa zituen, biak Zeraingoak. Eskolan Zerainen eta neguan Zegaman ibili zen, artzain mundua gertutik ezagutua du eta eskolan denbora laburrez ibili zen. 6 urte zituela hasi zen artzain etxean. Zeraingo artzain batzuena izandako borda hartu, berritu eta Urbian egon zen artzain anaiarekin batera. 200 buru inguru izatera heldu ziren. Ezkondu ondoren, emaztearekin batera haren bordan egon zen artzain; Urbasan eta Altsasun ere bizi izan zen.

Zintak

ZER-002

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Otegi, Aitziber
- **Data**: 2010-11-18
- **Iraupena**: 67 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Barbari auzoa lehen

- **Erref**: ZER-002/002
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:01:39. **Bukatu**: 00:02:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Barbari auzoa lehen nolakoa zen azaltzen du. Herritik ordu erdiko bidea zegoen haraino. Beraiek Zegamara joateko joera handiagoa zuten Zerainerako baino.

Transkripzioa
- Barbari-muiño ze auzotan dao, Zeraingo ze auzotan?
- Barbari alden, Barbari barrion.
- A, Barbari barrion izena da baita’re?

- Bai.
- A. Ta nolakoa zan umetan Barbari auzoa, zu umea ziñanen, nola akordatzen zea?
- Ba, umetan, ni han neonen, bideik ez zeon, kamiñoik-eta ez ta, leku pobrea, urruti. [Auto...] iñoa juteko’re ordu erdiko bidea in behar oiñez ta holako kontu [...] ordun.
- Herritik aparte geatzen zan.
- Aparte bai, ordu erdiko bidea Zegamati. Eta Zeraiñeti gure baserria... hor erdin, bai, denbora igual xamarra behar izaten zan, ordu erdi bidea.
- Zuek norako joera gehio zeukezuen?
- Guk joera general Zegamakua asko, baiño eskolaa-ta lehenegoti behintzat komunioa itteko kontuk-eta Zeraiñen, herrin. Gero Zegaman’e eskolan ibili nitzen pixkat ni.

2. Zeraingo auzoak eta Barbariko baserriak

- **Erref**: ZER-002/006
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:06:04. **Bukatu**: 00:07:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
Barbari auzoan zer baserri zeuden aipatzen du. Zeraingo auzoak ere aipatzen ditu.

Transkripzioa
- Kandido, zuen auzon Barbari-muiñon zenbat baserri zien?
- Zenbat baserri barrio hortan?
- Bai, izendauko zittuzuke?
- Esango dizut: guria, Basazabal, Barbari-Arrese, Barbari-Haundi, gero Arrola, bi baserri han´e ta Urrusti hiru.
- Ba mordoxka.
- Bai, gero zabaldu, [...] hola izaten zan bai, danak barrio hortakok kontatzen zien.
- Zeraiñen barrio asko zien? Barbari-muiño ta...
- Zeraiñen Barbari alde hori barrioa ta, Aizpe beste bat, handi Legazpi aldea, eta behean zabaldu dana, hola [...] estuik ez, danak zabaldu.

3. Gari bila Arabara

- **Erref**: ZER-002/009
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:09:48. **Bukatu**: 00:12:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:
Garia Arabako zenbait herritatik ekartzen zuten isilean, baserrietatik. Behin lagun bati esan zion nondik ekartzen zuen garia eta lagundu egin zion

hara joaten. Bidean guardia zibilak ibiltzen ziren eta estraperloan zebiltzanek kontuz ibili behar izaten zuten haiek harrapa ez zitzaten.

Transkripzioa
- Kandido, garie esan dezu Arabako herri hoitatik ekartzen zenula.
- Bai.
- Almazenen batzutatik o...?
- Ez, ez, ez, baserriya ta ixilik, ixilik gauen ta hola askotan.
- Gauez juten ziñeten?
- Bai. Ni izanda nao nere laun bat, ezagun haundie zan, ta harek'e famili haundie zeuken, ta berak hango berriik ez zekin, hua hemen hemen bizi zan Zegaman, ta esan zien: "hola nik'e gari pixka bat ekarriko nikek eta lagunduko al diake hik? ba al daukak ezagunik eo han hola" ta. Hemen'e ya alkarrekin-ta asko ibiltzen giñen; beno, ni baiño zaharragoa zan hura baiño behintzat... Familie zeuken harek haundie. Ni gaztea nitzen ordun. Ta esan nion: "ba, bai ba lagunduko diat" ta nik [erositta ipini non] garie ta ekartzea ni launduz bera jun zan. [Zea], aston bat o zaldin bat o bazittun ta hortaa jun giñen. Ta biren hasi ziun euri lanbro zea hori ta erdi busti, erdie baiño gehio busti, ta gauen jende bildurre, baiño ordun gauen ez zeon biden iñor, halako [...]kin ez zeon enbarazoik. Ta gauen egin nun [...] Urbia, ta Urbin gure txabolan'e, handik buelta inda lo in ta hura hurrengo egunen gariak hartu ta etxea etorri zan Urbitik. Ogie garestia zan hura're, baiño jan in behar!
- Biden batenbat ibiltzen zan?
- Bai, gurdia, guardia zibillek eta beti hortik zeoze kargu pixkat hor beti eoten zan.
- Eukitzen zenuen puntu jakiñekoik han eoten ziela, beti [...].
- Ez hola puntu jakiñik eta ez gendun, baiño beti kuidadon ibiltzen zerbaitten e... guk hango bidek bagiñezkiun, guk mendi hoitako bidek Donostikok baiño hobeto geiñizkiun.
- San Adrian aldetik etortzen ziñeten?
- Ez, hor, Andraitz.
- Andraiztik.
- Handik behera. San Adriandik guretik... iya Zeraindik [juteko] mendittik handik hobetogo gelditzen zan, iya errexo, gertugo.

4. Garia Zegamako errotan ehotzen

- **Erref**: ZER-002/011
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:13:04. **Bukatu**: 00:14:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Garia kanpotik ekartzen zuten hilero eta Zegamako errotara eramaten zuten ehotzera. Hainbat errotaren izenak aipatzen ditu. Errota batetik bestera, garian ez zuten alderik nabaritzen.

Transkripzioa
- Ta hoi kanpotik ekartzen zenun.
- Gero, uain, entregau ta etxen jateko kanpotik ekarri behar.

- Ta errotaa noa eamaten zenduen?
- Hemen Zegamaa ta hola. Zegaman ihotzen genun, [...] ekartzen zuen.
- Zeraiñen bertan errotaik ez zeon?
- Baita, baiño hue... hemen mugan, hemen Zegamako mugan badao baserrie ta guk beti horrea. Gaiñea, gauen-ta ibiltzeko-ta hobeto.
- Ze izena zun?
- Errotak?
- Bai.
- Arakama azpikoa. Uaindi’re hor dao hori.
- Eta Zeraingok? Zeraingo errotak ze izen zeuken?
- Zeraingo errotak e, Iñurrategiza, Zerain bertakoa. Segurakoa lehen, guk leheno Seguran genun errota fijoa juten giñana, baiño hua ia aldrebexio zeon ta ez giñan juten hauntza gauen.
- Kandido, eoten zan ze esana baten o besten iriñe diferentea itten zuela ta, diferentziik eoten zan?
- Guk ez giñon holako diferentziik billatzen.
- Ez?
- Ez.
- Ez zeon e...?
- Ez, eongo zan igual, baiño guk ez giñun e...

5. Ogia etxean egin eta labea bizilagunekin konpartitu

- **Erref**: ZER-002/012
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:14:06. **Bukatu**: 00:15:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Etxean astean behin egiten zuten ogia. Labea etxe ondoan zeukaten; aldameneko bizitzakoekin batera erosi zuten labe hura. Garia etxean kutxan gordeta edukitzen zuten. Ogia amak egiten zuen, normalean larunbatetan.

Transkripzioa
- Behin garia eman, etxea eaman ezkeo, gure etxen beti asten behin eitten zan ogie, labesue. Bi bizitzako etxea zan ta biok labea sozio.
- A bai?
- Bai, ta...
- Ta nun zeukezuen labea ?
- Etxe ondon kanpon.
- Kanpon?
- Bai. Halaxe zan, bai.
- Ta sozio iten zenduen?
- Ez.
- Sozio.
- Ez, ez, bakoitzek beretzako, baiño labea sozio genduken. Haiek... ogie in, bakoitzek beretzako, bere gariekin bakoitzak ahal zona. Hortan ez giñen [metitzen] ezer. Uaiñ...
- Ta ze itten zenduen ba... zer zan, bi basarrin o bi bizitzan arten pagautakoa labea?
- Bai, bai, bi bizitzan arten.

- Eta nun gordetzen zenuen etxea eamandako garie? kutxan?
- Bai. Kutxa, jeneral kutxaa. Eta, bestela, lurren utzi ezkeo beti sague eo zerbait beti izaten da eta kutxan, ya seguru eoten zan.
- Ogie zenek iten zun, amak?
- Jeneal amak, bai. Ama izaten zan ogigillea.
- Zenbat denborako ogia izaten zan?
- Asten behin itten zan ogie gure etxen, zapatun jeneal, jayeako ogi biguna. Baiño etxen indako... labekin-ta ondo indako ogie zortzi egunen‘e arten jateko ondo eoten zan, e. Gero, erretakon, etxen armario zeak egoten zien, kajoi batzuk, oremahie esaten zion; han sartzen zan, itxi ta han ez zan ezen nobedadeik izaten, ez katuik ezta demonioik ez zan aillatzen hauntza.

6. Txabola konpondu, bete eta erabili

- **Erref**: ZER-002/014
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:16:42. **Bukatu**: 00:19:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
6-7 urte zituela ekarri zituzten lehenengo ardiak etxera. Urbiara gerra aurrean hasi ziren joaten. Zeraingo artzain batek utzitako txabola konponduta, beren txabola egin zuten. Txabolatik neguan jaisten ziren etxera; eta neguan txabolako ateak zabalik uzten ziren, handik pasatzen zen norbaitek haren beharra edukiko balu ere. Txabola nolakoa zen eta barruan zer izaten zuen deskribatzen du. Lagun bat edo bi egoten ziren txabolan.

Transkripzioa
- Zuek, esan dezu, sei-zazpi urte zittuzula ekarri zittuzuela lehenengo ardik etxea.
- Bai.
- Eta Urbira noiz jun ziñeten?
- Urbira ya gerra aurreraxeoko urte baten; leheno beti etxe alden beheran eoten giñen.
- Gerra aurren jun ziñeten.
- Bai.
- Eta txabola lehendik zeukezuen ala in in zenduen o...?
- Txabola in in gendun. Uaindio gogon daukat, Zeraiñen leheno artzai izandako zahar batzuk ya, ni uain naon bezela, zahartuta, erretiatu ta txabola utzita zeuken, ia erorita-ta zeon, ta hura berrittu ta txabola geurea, geure izenen geuretzako in gendun txabolea.
- Ze izen zun txabolak?
- Txabolak izenik ez zeken, Muiñoko txabolea esaten zion beste ezer ez.
- Muiñokoa?
- Bai, gu Barbari-Muiñokok nola giñen.
- Eta ardik negun behera etorri ta udan eoten ziñeten han?
- Bai. Ta ordun kondizioa izaten zan, negun txabola zabalik uztekoa, jendea nezesidaden ailletzen bazan’e barrun eon zedilla.
- A bai? Eta zabalik eoten zan?
- Zabalik. Hango txabola denak —uain ez dakit, ez due ingo igual hola, baiño— zabalik uzten zien. Hango zerbaitten [...] kuidado pixkat zeukanak

harri zulon batzutan-eo gorde, etxea ekartzen ez ibiltzeatio, ta hurrena atzea jun ta udaberrin atzea txabola bildu.
- Nolakoa zan txabola? Zer zeukezuen txabolan?
- Txabolan ze izango zan ba, lurrekin tapatuta. Atxurrekin lurren zohie atera ta harekin “zaa” ta... Bazien artzaiek [...] zahar xamarrak-eta oso egoki, ondo itten zuenak eta. Guk bezelakok eaman ta haik ipiñi ta.
- Eta zer zeukezuen, sue ta...?
- Sue, sue. Sue, sue, bai, sue barrun.
- Ekonomika o?
- Ez, ez. Ekonomikak gero jarri zittuen batzuk. Guk ez genun jarri, nik alde in non, ta ni besteik ez zan gure etxen artzai ibiltzen gero ta.
- Ta zer zenun su bajue o...?
- Su bajue, bai.
- Su bajue. [Ohiyaik] bai?
- Ohia, kamaiñea esaten zitzaion, bai ohia.
- Kamaiñea?
- Bai, kamaiñea izaten zan ba, ipiñi ta illarrea o, zea, garoa balin bazan igual, ipiñi ta haren gaiñen koltxoia eaman etxeti ta. Amak izarak-eta garbittuta ipintzen zigun ta [...] eman ta. Ohia izaten zan, muelleik ez, jenealen, baiño bestela, etxen bezela ohia. Guk horixe... ohi onen lo itten gendun.
- Ta zenbat laun eoten ziñeten txabolan?
- Laune bat o bestela bi; anaie ta biok eta... Ya ni pixkat aillatu nitzan... ni bakarrik asko, gehienen.

7. Lehen artzain gehiago ardi gutxiagorekin

- **Erref**: ZER-002/015
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:19:42. **Bukatu**: 00:20:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Lehen Urbian artzain asko zegoen, 22 ere izan dira. Artzainek ardi gutxiago izaten zuten lehen. Txabolaren barruan ez zuten izaten ardientzako lekurik.

Transkripzioa
- Ordun´e Urbin artzai asko zan?
- Urbin aillatu zien hogeita bi-hiru artzai eotea’re. Uain gutxi dare. Bai. Ardiik´e artzai gutxigo uain, ordun [... medio] gehio eukiko dittue, baiño... Artzaiek ordun uaingon alden ardi gutxi izaten zuen.
- Zuek lehenengo Urbia jun ziñeten garaien, Oñatitik erositako ardi hoikin?
- Ba Oñati ta, aurrea, gehio erosi berriz´e baita; ya artaldea formauta genduken. Haik gutxi zien, berrogei ardi eo hola erosi zittuenak lehenengo, baiño gero ya, ba, berrehunik ez zian osatuko, baiño ia gertuatun eo hola.
- Txabolan bazeren ardintzako tokik?
- Ez, ez, ez, ez.
- Kanpon.
- Geu txabolan, ta txakurrak aldameneko ate ondon lotuta. Besteik ez zan. Ta oillo batzuk’e izaten giñutzen, arrautzak...
- [...].
- Arrautzak’e gustatzen zaion ta. Ez, ez, ganaduntzako lekuik ez zan izaten.

8. Txabolatik ostatura joateko ohitura

- **Erref**: ZER-002/017
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:21:14. **Bukatu**: 00:22:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Garai hartan ostatua bazegoen. Txabolatik ostatura joateko ohitura zeukan. Igandetan jendea kanpotik etortzen zen ostatura.

Transkripzioa
- Kandido, ordun garai hartan fondaik-eta ez zan izango, ala bai?
- Bai, bai, bai.
- Bazan orduako’re?
- Fondea, nik e... hauntza abiatzeako bazeon fondea ta elizea’re bai, bik alkarren gertun dare hola, ehun bat metron diferentzie o hola.
- Bai. Bik zien ordun’e?
- Bik.
- Ta ze bizimodu eamaten zenduen, txabolatikan fondaa-ta juten ziñeten?
- Bai, bai. [...] gustatzen zitzaion.
- Artzaiek beti izan du, ezta, zea hoi, tabernako...
- Bueno, ta gero...
- [...]pixkat...
- Jaietan-ta kanpotik jendea-ta ta juten zan ta beti, han ze ikusie beti eoten zan fonda alden, e!
- Bai? Kanpotik jende asko biltzen zan ordun’e?
- Bai, bai, bai. Ta ordun han, ni [gauza] baten oain akordatzen naiz, Oñati ta alde hortati fabrikeak-eta gehio zeren eta horti juten zan jendea. Hemendi, hemendi arten fabrika gutxi zeon ta fabrikan dirue irabazten don jendea behar izaten do hola ibiltzeko, ta hootati ez zan juten; bakarren bat-o jungo zien, baiño gutxi.

9. Urbian beste txabola batzuk ere bazeuden

- **Erref**: ZER-002/018
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:22:19. **Bukatu**: 00:23:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Urbian lagunak zituen; kilometro karratu baten barruan bost txabola zeuden. Aizkorri aldera eramaten zituen ardiak Kandidok. Ardi latxak izaten zituen.

Transkripzioa
- Zuk zure lagunartea bazenun han Urbin? Bai?
- Bai, launartea, nik’e nere mouko launek-eta banittun, alkarren inguruko txabolan neure kintoa’re hantxe eukitzen non bat eta.
- Bai? Gertun bazenun beste txabolaik?
- Bai.
- Zuretik hurren, bai?
- Ze esango dizut ba nik, gu lau-bost txabola eongo giñen kilometro erdi baten barrun eo kilometron barrun behintzat.
- Ze aldetaa zeukezuen txabola, Araba aldea o...?
- Aizkorri pasau ta lehenengoa, alde hontati.
- Aizkorri aldea ardik ematen zittuzun, Aizkorria?
- Aizkorri aldea, bai.
- Ze ardi klase zeukezun?
- Ba latxa. Latxa, hemengo klase hoi.
- Gorria o beltza?
- Beltza, guk beltza.
- Zuek beltza.
- Gorriik´e batzuk izaten zittuen, baiño guk beltzak genduzken. Baiño gehienak beltza zeuken hor.
- Ohitture bazan, ez?
- Bai, bai.

10. Artzainaren eguneroko bizimodua

- **Erref**: ZER-002/019
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:23:18. **Bukatu**: 00:25:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Artzainaren bizimodua oso lotua zen, baina baserriko bizimodua baino errazagoa. 200 bat buru izatera iritsi zen Urbian zegoela. Artzain gehienek ardi kopuru antzekoa zuten gehienez. Artzain zela, bere eguneroko bizimodua nolakoa izaten zen azaltzen du. Ardiak erraz jezten dira normalean.

Transkripzioa
- Nolakoa zan artzaien bizimodue ordun?
- Artzaien bizimodue, ze esango dizut nik, sujetoa oso. Beste [...] artzaien

bizimodue baserrikoa baiño errexagoa da, baiño sujetoa. Han juergan-ta eunero-ta ez dao ibiltzeik, han, sujetoa, bere martxai segi behar. Ta beste lekutan bezelaxe, biziko balin bada ta jango bada, lana ein behar.
- Zenbat buru eukitzea aillatu ziñen, zenbat ardi?
- Berrehun bat buru eukitzen giñun guk han.
- Berrehun bat.
- Bai. Gero, hemendik gero ni Urbasan-ta eon nitzen ta gero gehio izaten giñuzen, baiño Urbin berrehun bat inguru. Ta gehienak tamaiña hoi. Hirurehunekoik ez zan bakarrik eongo ordun Urbin arten, ni han neon deboran. Gero ya oain bai, oain bostehun ta seirehun-ta esaten due, baiño.
- Berrehun buru, e... berrehun buru, lo asko in gabeko eunek izango zien.
- Beno, lo...
- Ze ordutan jeikitzen ziñen?
- Jeiki? Urbin [goizik...] artzaiek, eune argittu ezkeo goizen, arriba. Eunen siesta beti itten zan, baiño goizen ardik jetxi ta itteko... Ya ardiik jextei utzi ezkeo, ez zan holako apuroik eoten, ordun gehixeo, lo gehixeo eonda’re libre. Baiño ardik jeixten zien denboran, goizen jeiki ta ardik jetxi behar izaten zuen, ta gaztaie itteko ta, esnea garaien jetxi ezkeo errezago [...] itten zien.
- Ardi jeztea eskuz?
- Eskuz, bai.
- Bazenuen... nunbaitten jartzen zittuzun o banan-banan... bazenun toki jakiñik ardi jezteko?
- Ez, ez, ez. Ardik norberak fijo dabillen artalden —beti izaten dia izuk eta alde iten duenak, baiño— gehienak errex jexten die. Arrimatu itten die, gaiñea.
- Ibiltzen zenun sillaik?
- Ez.
- Lotuta o.
- Ez, pikotxen.
- Pikotxen?
- Pikotxen.

11. Egunean 6-8 gazta egiten zituen

- **Erref**: ZER-002/020
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:25:24. **Bukatu**: 00:26:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Egunean 6-8 gazta egiten zituen, etxerako eta saltzeko; bizimodua handik ateratzen zuen. Ordizian saltzen zituen gaztak. Gaztak nola egiten zituen aipatzen du.

Transkripzioa
-Eta zenbat gazta itten zittuzun, zenbat gazta?
-Behiñ Urbia jun ezkeo sei gutxi izaten zan, gaztak e ba eunen’e batzutan sei zortzi gazta ta beste batzutan gutxigo’re bai ta.
-Eta etxeako ala saltzen zittuzun?
-Etxeako ta saltzeko, saltzeko.
-Saldu’re bai?

-Bizimodue handik ateratzen zan.
-Noa saltzen zittuzun?
-“Villa Franca”n itten zan ferie, “Villa Franca de Ordicia”.
-Ta zuk ematen zittuzun Ordizia? ala etxekon batek?
-Ba, nik eamaten nittun, gero nik baiño, gazten mutikoa nitzen arten etxekok anaie.
-Gaztaiak...
-Anaie ta, ama’re bai ta-
-Gaztaiak e, nun itten zittuzun [...]?
-Eskutan, eskutan einda, gero ia, zea, ze, herri hontan, ze ma, ixtuzteko aparato bat.
-Bazeukazuen estutzeko aparatoa?
-Bai, gero bai, lehengotik ez, baiño gero bai.
-Ta lehengotik nola estutzen zittuzun?
-Eskutan.
-Eskuz.
-Eskuz.
-Gazta tokik bazeukezun?
-Bai, txaboloan, dana leku bat izaten zan, baiño [mantxok] beti zeoze apartexo, aparte.

12. Larrea ona bada, esne hobea lortzen da

- **Erref**: ZER-002/021
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:26:44. **Bukatu**: 00:27:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Ardiak libre edukitzen zituen, larre librean beren kabuz jaten zuten. Urbiako larrea ona zenez, esne hobea ematen zuten ardiek.

Transkripzioa
-E, ardik esan dezu libren eukitzen zittuzula?
-Bai.
-Larre libren jaten zuenak ala pentsue ematen zitzaion, ez, dana larren?
-Ez, berak berak jaten zuen.
-Diferentzie?
-Diferentzie, harek beti izan du leku ona o famea ta. Hango esnekin gaztaia goxoa itten zan, hemen behekokin baiño han hobexoa itten zan.
-Zeatik hoi, zeatik?
-Larre fiñagoa, jaten zuen larrea fiñagoa. Uaiñ’e ni urten behin eo hola juten naiz ta, urten bazkari bat o bi itten dittut nik uaindio hor Urbin, eta, ta Urbiñ uaiñ’e, beti difentzi haundie eoten da larren fintasunen.
-Ardintzako tokie?
-Ardintzako tokie, denbora onakiñ ondo, txarrakin e.
-Gorra izangoa hua ezta?
-Aguantau in behar, aguantau in behar.

13. Urbiatik noiz eta nola jaisten zen

- **Erref**: ZER-002/023

- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:27:51. **Bukatu**: 00:29:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Ardiak egunean bitan jezten zituen. Esnea ez zuen saltzen, gaztak egiteko erabiltzen zuen. Lehen zaldiarekin edo astoarekin joaten ziren batetik bestera. Urbian egoten zenean, astean behin jaisten zen etxera arropak garbitzera.

Transkripzioa
-Ardi jeztea egunen bita itten zenun?
-Bai, goizen ta illuntzen.
-Goizen ta illuntzen? Eta esneik saltzen zenun?
-Ez
-Gaztaietako aprobetxatzen zenun dana?
-Gaztaia gaztaia, handik esne saltzea ta ez dao ibiltzeik.
-Nola e, kotxeik iñok bazun ordun, ez, bat ez?
-Ez, ordun zaldie o astoa o hola izaten zan, uain kotxek dauzke, uain kamiño ona baida, baiño ordun ez zeon, bidea, bidek eta txarrak gaiña!
-Zaldik eta astok?
-Bai.
-Zuk bazendun. Zuk bazanun?
-Bai nik'e banun. Astoa ta zaldie ta bi nittun nik gero, zaldie o behorra beti
-Han zenen garaien bate jeisten ziñen behera? Jeste ziñen bera bate? Han zendela Urbin zendela?
-Bai, etxea askotan.
-Bai? Zenbatetan?
-Ba asten behin bai behintzat erropak, erropak garbitzeko ta nik itxea ekartzen nittun, nei familin beti gauz hori, ondo esango nuke, nei beste eozein lekutan bezelaxe prepatzen zien ta plantxauta're gehio gustatzen zaian ta nere arreabak eta plantxauta bialtzen zien neri. Bai etxen garbittu ta plantxauta, bai.

14. Ardi-moztea eta ardiak bereiztea

- **Erref**: ZER-002/025
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:29:08. **Bukatu**: 00:31:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Kandidok ardiak bereizten zituen norekin ibiltzen ziren begiratuta; gainera, belarrian seinalea eramaten zuten. Ardi-moztea San Juan inguruan egiten zen, eta artzainek elkarri laguntzen zioten batzuetan. Egunean 40 ardi inguru mozten zituzten guraizeekin. Guraizeak nolakoak izaten ziren deskribatzen du. Ardiak mozteko, artzain bakoitzak bere estiloa zeukan. Kandidok besteei ikusita ikasi zuen ardi-mozten.

Transkripzioa
-Ardik e, hainbeste artalde baziela esan dezu ta, nola ezberdintzen zittuzun?
-Ba errexa da, errexa da, ardik bere kuadrilla jotzen du beti, bere launeta.
-Eta seiñaleik bai? Jartzen zenuen?
-Bai, bai, seiñale seiñalea general danak itten die.
-Zuek nolakoa itten ziozuen?
-Guk belarrik koska bat itten genion.
-[...]
-Bai. Uain [...] uain gastatu zaio horri iya uain arte izan ditteu guk ardik eta, uaidik aurrea gutxinez [...] seitzen zun, ta uain'e behorrak eta behiek eta señaleakin ibiltzen die hemendik eta.
-Ardi jeztea? Ardi jeztea, ardi moztea? Barkau.
-Ardi moztea, hoi hoi artzaian lanen txarrena hoi da.
-Ze garaitan itten zenuen?
-Ba San Juanak ingurun o hola.
-Eta? Launtzaileik izaten zenuen?
-Bai elkarri laguntzen ta ibiltzen giñen hola, gu gazte jendea're, jergan edade xamarrekok eta askotan eoten giñen ta, eun bate, batenean ta, besten bestenen ta hola alkarri lagunduz baiño bakarrik'e askotan, bakarrik. Ia hola denbora txar aldi bat ein ta denborea aurrea pixkat junda bazeon, bakoitzek berea danok ein nahi izaten genun ta ordun iñona ez, bakoitzea, etxen.
-Berrehun buruko artaldea mozteko, zenbat denbora behar zan?
-Bueno, zenbat denbora, guk hola beste laun, beste lanak eiñez hor bakarrik gendenak eunen, e, berrogei bat ardi eo hola mozten giñuzen ta, eun osua baiño lehen mozten zien.
-Guaizakin. Guaizakin?
-Guaizakin bai.
-Gaurkok bezelako guaizak zien?
-Bai uainidio're.
-Ala gaur makinakin gehio igual baiño?
-Bai, uaiñ e makinakin eta beste forma batzuta eiten da baiño uaindio're, ni badauzket han hango guaizak etxen. Bai.
-Bauzketzu hemen?
-Hemen ez, baiño etxen.
-Nolako guaizak izaten zien?
-Ba hola mueillia zan hola ta gero esku behatzak eta sartuta're bai, baiño bestela eskuk eta [...] zin, mueille batzuk izaten zin.
-Eta ardik mozteko bazan, e, era berezin bat, antzematen zan? Artzai bakoitzak mozteko era diferentea eo?
-Bai hori.
-Nabarmena zan?
-Nabarmen zan.
-Bai?
-Bai. Gu bezelako buruk eukita're, desberdiña mozten zien, baiño artzai zaharrak eta ondo mozten zittuenak'e bazien.
-Zuri zenek eakutxi zizun ardi mozten?
-Beste batzuk ikusita hantxe neure kasa, iñok eakutsi be ikasi, ahal zala.

15. Artilea oso estimatua zen lehen

- **Erref**: ZER-002/026
- **Iraupena**: 0:02:35. **Hasi**: 00:31:53. **Bukatu**: 00:34:28

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Artilea nola saltzen zen azaltzen du. Artilearekin koltxoiak egiten zituzten, mantak... Lehen artileak estimazio handia zuen. Haria nola egiten zen azaltzen du eta hartarako zer makina erabiltzen zen.

16. Haria egiteko prozesua

- **Erref**: ZER-002/027
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:34:28. **Bukatu**: 00:35:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Haria egiteko, lehenengo garbitu egin behar izaten zen eta geroago lehortu. Garai batean artileak zer prezio zuen azaltzen du.

17. Arkume garaia

- **Erref**: ZER-002/028
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:35:38. **Bukatu**: 00:37:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Lehen Urbian behor asko egoten zen. Arkume garaiari buruz hitz egiten du.

18. Ardien gaixotasunei nola egiten zien aurre

- **Erref**: ZER-002/029
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:37:10. **Bukatu**: 00:38:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Ardiek gaixotasun asko izaten zituzten eta asko hiltzen ziren. Albaitaria mendiraino ez joateagatik, artzainak eurak moldatzen ziren ardiak sendatzeko. Ardiei injekzioa ematen zitzaien errapeko gaitza bazeukaten.

19. Ardiak osasuntsu mantentzeko zenbait ohitura

- **Erref**: ZER-002/030
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:38:35. **Bukatu**: 00:40:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Amarik gabe geratzen zen arkumeari beste ardi baten esnea ematen zioten. Askatan zotala eta karea botatzen zuten eta handik pasatzen zituzten ardiak. Buztanak mozten zizkieten ardiei.

20. Hiru ahari 200 ardirentzat

- **Erref**: ZER-002/032
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:40:46. **Bukatu**: 00:42:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Etxerako hiltzen zituzten ardi batzuk. 200 ardiko taldean, 3-4 ahari edukitzen zituen Kandidok. Ahari batzuei adarrak mozten zitzaizkien, baina besteei ez; adarrak zerrarekin mozten zituzten, trabarik egin ez zezaten.

21. Ardien zahartzaroko gaixotasunak

- **Erref**: ZER-002/033
- **Iraupena**: 0:01:15. **Hasi**: 00:42:20. **Bukatu**: 00:43:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Ardiek, zahartutakoan, izaten zuten gaixotasun bati buruz hitz egiten du.

22. Ardiak erditzean egoten ziren zailtasunak

- **Erref**: ZER-002/034
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:43:35. **Bukatu**: 00:45:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Ardiak erditzen zirenean, batzuetan zailtasunak egoten ziren: kasu batzuetan arkume jaioberriak hil egiten ziren, eta beste batzuetan ardiak ere bai. Ardiak erditzeko garaian zailtasunak zeudenean, Kandidori deitzen zioten.

23. Ardiaren koloreak zer bereizgarri zituen

- **Erref**: ZER-002/037
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:46:52. **Bukatu**: 00:48:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Lehen ardi beltz gutxi hazten zen, ilea normalean zuria nahiago izaten baitzuten erostunek. Ardi gorria orain asko erabiltzen da. Ez du uste ardi mota bat bestea baino hobea denik.

24. Ardiak nola kontatu eta bildu

- **Erref**: ZER-002/038
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:48:12. **Bukatu**: 00:49:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
200 ardi zituenean, haiek kontatzeko erraz moldatzen zen; nola egiten zuen azaltzen du. Kandido kanpoan egoten zen garaian, ardiek alde egiten zuten txabolatik, eta gero haien bila joan behar izaten zuen.

25. Artzaintzaren inguruko legeak

- **Erref**: ZER-002/039
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:49:16. **Bukatu**: 00:50:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Garai hartan, artzainek ez zuten kanpotik laguntzarik jasotzen. Beren artean, ordea, elkarri laguntzen zioten. Herri jakin batzuetakoa izanez gero, Urbian ardiak edukitzeagatik ez zuten ordaindu behar izaten. Herri horiek zein ziren aipatzen du.

26. Urbia vs Urbasa

- **Erref**: ZER-002/041
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:51:31. **Bukatu**: 00:52:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Aisia » Mendia eta hondartza

Laburpena:
Urbia eta Urbasaren arteko aldeak aipatzen ditu.

27. Urbasa eta Urbiako bizi-baldintzak

- **Erref**: ZER-002/042
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:52:38. **Bukatu**: 00:54:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Urbasan txabola non zeukaten azaltzen du. Urbian zegoela, ura ez zegoen txabola ondoan. Argia lortzeko, karburoa erabiltzen zuen, bai Urbasan, bai Urbian.

28. Gerrara soldadu eraman zutenekoa

- **Erref**: ZER-002/049
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 01:02:26. **Bukatu**: 01:04:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera
- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:
Gerra hasi aurretik, ez ziren konturatzen egoeraz, gazteen kontuak baitzituzten buruan oraindik. Soldadu eraman zituzten mutil batzuk, eta gosea pasa zuten han. Frontera joan behar ez zutenean, kuartelean egiten zuten jan eta lo. Euskaldunak izateagatik ez zituzten desberdin tratatzen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-12

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com